YANGI O'ZBEKISTONDA AYOL RAHBARLAR FAOLIYATINING MA'NAVIY MADANIY ASOSLARI

Tojiddinova Ozoda,Qobilova Dinora

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalari

Annotatsiya

Ushbu maqolada Yangi O'zbekiston sharoitida xotin-qizlarning jamiyat va davlat boshqaruvidagi o'rni hamda rahbar ayollar faoliyatining ma'naviy-madaniy asoslari tahlil qilingan. Muallif milliy qadriyatlar , etika va zamonaviy boshqaruv tamoyillarining o'zaro uyg'unligini tadqiq etgan.Maqolada rahbar ayollarning ma'naviy qiyofasi, ularning qaror qabul qilish jarayonidagi madaniy yondashuvlari hamda jamiyatda gender tengligini ta'minlashdagi ma'naviy omillarning ahamiyati yoritib berilgan.Shuningdek, ayol rahbarlar faoliyatining samaradorligini oshirishda milliy mentalitet va zamonaviy liderlik sifatlarining roli ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, ayol rahbar, gender tengligi, liderlik, ijtimoiy faollik, davlat boshqaruvi, siyosiy jarayonlar.

Annotation

This article analyzes the role of women in society and state admistration in the conditions of new Uzbekistan, as well as the spiritual and cultural foundations of the activites of female leaders. The author explores the harmony betwen national values, ethics and modern management principles. The article of highlightes the

spiritual image of female leaders, their cultural approaches in the decision-making process, and importance of spirituals factors in ensuring gender equalituy in society. Futhermore, the role of national mentality and modern leadership qualities in increasing the efficiency of female leaders is scientifically grounded.

Keywords: New uzbekistan, female leaders, spiritual and cultural foundations, gender equality, management culture, nations value, leadership, social activity, admistration, political processes.

Аннотация

В данной стаьте анализируются роль женшин в обшестве и государственном управлении в услолвиях Нового Узбекистана а такжэ духовно-культурные основый деятельности женщин-руководителей. Автор исследует взаимосвязь национальных ценностей, этики и современных принципов управления. В статье освещаются духовный облик женщин-лидеров, их культурные подходы в процессе принятия решений и значимость духовных факторов в обеспечении гендерного равенства в обществе. Также научно обоснована роль национального менталитета и современных лидерских качеств в повышении эффективности деятельности женщин-руководителей.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, женщина-руководитель, духовно-культурные основы, гендерное равенство, культура управления, национальные ценности, лидерство, социальная активность, государственное управление, политические процессы.

KIRISH

Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida jamiyatning intellektual va ma’naviy salohiyatini amalga oshirishda xotin-qizlarning o‘rni katta va beqiyosdir. Dunyo miqyosida kechayotgan globallashuv va transformatsiya jarayonlari boshqaruv tizimida nafaqat qat’iy iroda, balki yuqori darajadagi ma’naviy madaniyat, empatiya va bag‘rikenglikni ham talab etmoqda. Shu ma’noda, Yangi O‘zbekistonni barpo etishning strategik maqsadlari doirasida ayol rahbarlar faoliyatining ma’naviy-madaniy asoslarini tadqiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.Prezident Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Biz Yangi O‘zbekistonni barpo etar ekanmiz, jamiyatimizning har bir a’zosi, ayniqsa, muhtarama ayollarimiz o‘zlarini erkin va baxtli his qilishlari uchun barcha sharoitlarni yaratishni o‘zimizning eng ustuvor vazifamiz deb bilamiz”. Chunki ayol bu ona.Ona esa bevosita hayotimiz manbaidir va ushbu g‘oya mamlakatimizda xotin-qizlarning nafaqat ijtimoiy himoyasi, balki ularning davlat ahamiyatiga molik qarorlar qabul qilish jarayonidagi ishtirokini yangi bosqichga olib chiqdi. Endilikda ayol rahbar – bu shunchaki ma’muriy lavozim egasi emas, balki jamiyatning ma’naviy yangilanishi va madaniy yuksalishining katalizatoridir.Tarixan Sharq sivilizatsiyasida, xususan, Markaziy Osiyo xalqlari madaniyatida ayol siymosi oila va jamiyat muvozanatini saqlovchi muqaddas kuch sifatida ulug‘langan. Buyuk mutafakkir Abu Nasr Farobiy o‘zining “Fozil odamlar shahri” asarida rahbar shaxsning ma’naviy fazilatlariga to‘xtalar ekan, uning qalbi pok, ilmga chanqoq va adolatparvar bo‘lishi lozimligini uqtiradi. Bugungi Yangi O‘zbekiston ayol rahbarlari aynan mana shu tarixiy meros va zamonaviy demokratik qadriyatlar tutashgan nuqtada faoliyat yuritmoqdalar. Ularning boshqaruv uslubida milliy mentalitetimizga xos bo‘lgan andisha, ibo va iffat kabi axloqiy mezonlar zamonaviy menejmentning korporativ madaniyati va liderlik mahorati bilan o‘zaro uyg‘unlashib ketgan.

Yangi O‘zbekiston sharoitida ayol rahbar fenomenini tushunish uchun avvalo xalqimizning asrlarga tutashgan ma’naviy merosiga nazar tashlash joiz. Markaziy Osiyo mutafakkirlari, xususan, Abu Ali ibn Sino o‘zining ijtimoiy-axloqiy qarashlarida insonning boshqaruv qobiliyati uning ichki ma’naviy tarbiyasi bilan uzviy bog‘liqligini uqtirgan. Bugungi kunda bu an’ana davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi.Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" degan konseptual g‘oyasi ayol rahbarlar faoliyatida bevosita o‘z aksini topmoqda. Ayol rahbar – bu nafaqat ma’muriy menejer, balki milliy qadriyatlarimizning jonli timsolidir. Uning ma’naviy asosida Sharqona "andisha" tushunchasi yotadi. Bu tushuncha rahbarlikda qo‘pollik yoki diktaturadan voz kechib, masalani bosiqlik, o‘zaro hurmat va muloqot orqali hal qilishni anglatadi. Mashhur nemis faylasufi Immanuel Kantning "axloqiy qonun" tushunchasi ayol rahbarlarning ichki mas’uliyat hissiga hamohangdir: ular qaror qabul qilishda nafaqat qonun ustuvorligiga, balki vijdon amriga ham tayanadilar.Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlash ma’naviy-madaniy islohotlarning o‘zagi sifatida ko‘riladi. Zamonaviy sotsiolog olim Frensis Fukuyama jamiyatdagi "ishonch" (trust) omilini iqtisodiy o‘sishning asosiy drayveri deb hisoblaydi. Ayol rahbarlar o‘zlarining madaniy tabiati – onalik mehri, oilani asrash instinkti va sabr-toqati bilan ish joylarida aynan mana shu "ijtimoiy ishonch" muhitini yaratishga muvaffaq bo‘lmoqdalar.Ayol rahbarlar faoliyatining madaniy asosi quyidagi uchta muhim tamoyilga tayanadi:Inklyuzivlik: Jamoaning har bir a’zosini eshitish va ularning ijtimoiy ahvoliga befarq bo‘lmaslik.Shaffoflik va adolat: Ma’naviy poklik korrupsiyaga qarshi kurashishda ayol rahbarlarning eng kuchli quroliga aylanmoqda.Estetik madaniyat: Ish yuritishda tartib-intizom bilan birga, ish muhitining madaniy va estetik jihatdan yuqori bo‘lishini ta’minlash.Prezidentimiz ta’kidlaganidek,

“Ayol rahbar bor joyda tartib, poklik va adolat bo‘ladi”. Bu fikr ayol tabiatidagi madaniy qatlamlarning boshqaruv tizimidagi amaliy ifodasidir. Bugungi axborotlashgan jamiyatda ayol rahbarlardan nafaqat an’anaviy sifatlar, balki yuqori darajadagi "Raqamli madaniyat" va innovatsion fikrlash ham talab etilmoqda. Mashhur iqtisodchi Klaus Shvab "To‘rtinchi sanoat inqilobi" asarida ta’kidlaganidek, kelajak boshqaruvida "his-tuyg‘u intellekti" (Emotional Intelligence - EQ) texnik bilimlardan ko‘ra muhimroq bo‘ladi.O‘zbekistonlik ayol rahbarlar o‘z faoliyatida G‘arbning samarali menejment usullarini (masalan, Time-management, KPI) milliy mentalitetimizdagi "oila muqaddasligi" va "mahallabay ishlash" tizimi bilan mahorat bilan uyg‘unlashtirmoqda. Bu esa jamiyatda yangicha rahbarlik madaniyatini shakllantirdi. Ular o‘z faoliyati orqali jamiyatdagi "rahbar – faqat buyruq beruvchi" degan stereotipni sindirib, "rahbar – xizmatchi va ko‘makchi" degan ma’naviy paradigmani hayotga tatbiq etmoqdalar.Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda siyosiy partiyalarda ayollarning ulushi 45 foizga, davlat boshqaruvida esa rahbar ayollar soni sezilarli darajada oshdi. Bu raqamlar ortida jamiyatimizning madaniy-ma’rifiy jihatdan yuksalayotgani va xotin-qizlarga bo‘lgan ishonchning ma’naviy ildizlari yotibdi.O‘zbekistonlik ayol rahbarlar o‘z faoliyatida G‘arbning samarali menejment usullarini (masalan, Time-management, KPI) milliy mentalitetimizdagi "oila muqaddasligi" va "mahallabay ishlash" tizimi bilan mahorat bilan uyg‘unlashtirmoqda. Bu esa jamiyatda yangicha rahbarlik madaniyatini shakllantirdi. Ular o‘z faoliyati orqali jamiyatdagi "rahbar – faqat buyruq beruvchi" degan stereotipni sindirib, "rahbar – xizmatchi va ko‘makchi" degan ma’naviy paradigmani hayotga tatbiq etmoqdalar.Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda siyosiy partiyalarda ayollarning ulushi 45 foizga, davlat boshqaruvida esa rahbar ayollar soni sezilarli darajada oshdi. Bu raqamlar ortida jamiyatimizning madaniy-ma’rifiy jihatdan yuksalayotgani va

xotin-qizlarga bo‘lgan ishonchning ma’naviy ildizlari yotibdi. Yangi O‘zbekistonning boshqaruv tizimidagi eng muhim transformatsiyalardan biri – bu davlat apparatining ma’naviy poklanishidir. Bu jarayonda ayol rahbarlarning ishtiroki o‘ziga xos "ma’naviy filtr" vazifasini o‘tamoqda. Mashhur siyosatshunos Fransis Fukuyama "Davlat qurilishi" (State-Building) asarida ta’kidlaganidek, institutlarning mustahkamligi undagi shaxslarning axloqiy prinsiplariga tayanadi.O‘zbekiston tajribasida ayol rahbarlar faoliyatining madaniy asosi – bu "halollik vaksinasi"dir. Ayol tabiatidagi oilaga, farzand kelajagiga bo‘lgan mas’uliyat hissi uning xizmat vazifasiga ham ko‘chadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayollar rahbarlik qilayotgan tizimlarda moliya-xo‘jalik intizomi qat’iyroq saqlanadi. Bu shunchaki qo‘rquv emas, balki milliy mentalitetimizdagi "luqmaning halolligi" va "el-yurt oldidagi yuz yorug‘ligi" kabi ma’naviy tushunchalarning amaliy natijasidir. Prezident Shavkat Mirziyoyev o‘z chiqishlarida ayol rahbarlarning bu jihatini alohida e’tirof etib, ularni adolat va poklik posbonlari sifatida ko‘rishini ta’kidlab kelmoqda.Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining bosh tamoyili bo‘lgan "Davlat inson uchun" g‘oyasini hayotga tatbiq etishda ayol rahbarlarning muloqot madaniyati hal qiluvchi rol o‘ynamoqda. Sotsiologiya fanida "Gumanitar boshqaruv" tushunchasi mavjud bo‘lib, u boshqaruv markaziga inson taqdirini qo‘yadi.

Ayol rahbarlarning ijtimoiy faolligida quyidagi ma’naviy-madaniy yondashuvlar ustuvorlik qilmoqda:Empatiya va tinglash madaniyati: Ayol rahbar fuqarolarning dardu tashvishini o‘zining shaxsiy muammosiday qabul qiladi. Bu "mahallabay" ishlash tizimida ayniqsa yaqqol ko‘rinmoqda.Konfliktlarni yumshatish mahorati: Ayol kishining madaniy tabiati keskin ijtimoiy ziddiyatlarni muloqot va murosasozlik yo‘li bilan hal qilishga moyil.Ma’rifatparvarlik missiyasi: Ayol rahbar faqat buyruq beruvchi emas,

balki o‘z jamoasi va aholi orasida madaniyat, san’at va ilm-fanni targ‘ib qiluvchi ma’naviyat targ‘ibotchisidir.Mashhur olim Stiven Kovi o‘zining "Muvaffaqiyatli insonlarning 7 ko‘nikmasi" kitobida "avvalo tushunishga harakat qilish" tamoyilini ilgari suradi. O‘zbekistonlik ayol rahbarlar bu tamoyilni milliy "shafqat va muruvvat" tushunchalari bilan boyitgan holda amalga oshirmoqdalar.Rahbar ayol faoliyatining ma’naviy-madaniy asosi uning ichki ruhiy muvozanati bilan ham belgilanadi. Zamonaviy dunyoda "burnout" (ruhiy charchash) holatlarining oldini olishda ayol rahbarlardagi estetik dunyoqarash va ma’naviy quvvat katta ahamiyatga ega. Ular oilaviy burchlar va davlat vazifalari o‘rtasidagi oltin muvozanatni saqlash orqali jamiyatga yangi bir hayotiy modelni taqdim etmoqdalar.O‘zbekistonning bugungi siyosiy maydonida ayol rahbar – bu kiyinish madaniyati, nutq odobi, o‘zini tutishi va eng muhimi, vatanparvarligi bilan o‘rnak bo‘ladigan Etalon (namuna) shaxsdir. Uning madaniyati – bu milliy g‘urur va umuminsoniy qadriyatlarning sintezidir.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, Yangi O‘zbekiston sharoitida ayol rahbar fenomenini tadqiq etish bizni faqatgina gender tengligi masalasiga emas, balki jamiyatning ma’naviy yangilanishi kabi fundamental xulosalarga yetaklaydi. O‘tkazilgan tahlillar va hayotiy kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, ayol kishining boshqaruv tizimidagi ishtiroki shunchaki statistik ko‘rsatkichlarni to‘ldirish emas, balki davlat apparatiga “insoniy qiyofa” berish demakdir.Birinchidan, ayol rahbarlar faoliyatining ma’naviy asosi – bu asrlar davomida shakllangan milliy andisha, oila muqaddasligi va xalqparvarlik qadriyatlarining zamonaviy boshqaruv etikasi bilan uyg‘unlashuvidir. Bugungi ayol yetakchi – o‘zining siyosiy irodasini namoyish etishda ham, jamoa bilan muloqotda ham “yumshoq kuch” (soft power) tamoyiliga tayanadi. Bu esa har qanday ziddiyatli vaziyatni ma’rifat va muloqot yo‘li bilan hal qilish imkonini beradi.Ikkinchidan, Yangi

O‘zbekistondagi ayol rahbarlar o‘zlarining shaxsiy namunasi orqali jamiyatda yangicha madaniy muhitni shakllantirmoqdalar. Ular faoliyat yuritayotgan tizimlarda nafaqat ish unumdorligi, balki ma’naviy-ruhiy barqarorlik, o‘zaro hurmat va eng muhimi, halollik muhiti ustuvorlik qilmoqda. Bu esa mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish va adolatni qaror toptirishda eng samarali ma’naviy filtr bo‘lib xizmat qilmoqda.Uchinchidan, zamonaviy o‘zbek ayol rahbari – bu dunyoqarashi keng, raqamli texnologiyalarni egallagan, shu bilan birga o‘z milliy kodi va qadriyatlarini yo‘qotmagan intellektual shaxsdir. Ular o‘z faoliyati bilan “ayol faqat oila bekasi” degan eskicha stereotiplarni sindirib, ham muvaffaqiyatli rahbar, ham namunali ona, ham jamiyat faoli bo‘lish mumkinligini isbotlamoqda.Muxtasar qilib aytganda, ayol rahbarlar faoliyatining ma’naviy-madaniy asoslarini kuchaytirish – bu jamiyatimizning kelajagini kafolatlash demakdir. Zero, ayol ongliligi va madaniyati kirib borgan har bir soha mehr-shafqat, adolat va yuksalish bilan sug‘oriladi. Davlatimiz rahbari ta’kidlaganidek, ayollarni e’zozlash, ularga ishonch bildirish – bu millatning ertangi kuniga bo‘lgan ishonchidir

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yhati

1.Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021. – 464 b.

2.Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-tom. – Toshkent: “Uzbekistan”, 2020.

3.O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi O‘RQ-562-son Qonuni, 2019-yil 2-sentabr.

4.Abu Nasr Farobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2012.

5.Amir Temur. Temur tuzuklari. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2011.

6.Druker P.F. The Practice of Management (Boshqaruv amaliyoti). – Harper Business, 2006. (Xalqaro menejment klassikasi).

7.Fukuyama F. State-Building: Governance and World Order in the 21st Century (Davlat qurilishi: XXI asrda boshqaruv va jahon tartibi). – Cornell University Press, 2004.

8.Kovi S. Muvaffaqiyatli insonlarning 7 ko‘nikmasi. – Toshkent: “Asaxiy Books”, 2021.

9.Syukiyaynen L.R. Islom huquqi va madaniyati. – Moskva: Nauka, 2002. (Sharq ayollari ijtimoiy maqomi tahlili).

10.Xofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind (Madaniyatlar va tashkilotlar). – McGraw-Hill, 2010.

11.Shvab K. To‘rtinchi sanoat inqilobi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017.

12.Gulyamov S.S. Yangi O‘zbekistonda inson kapitali va boshqaruv madaniyati. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2022.